

Handelsbod i Vittskövle 1892

Snus, tobak och kaffe var eftertraktade varor i filialen som handlanden Johan Karlsson öppnade i Vittskövle våren 1892.

Sedan några år tillbaka ägde han en diversehandel och en skomakarverkstad vid nuvarande Bygatan i Mörrum. Nu ville han utöka sin rörelse och fick arrendera Vittskövle kvarn och sågverk vid Mörrumsån av hemmansägaren och mjölnaren Nils Svensson. Arrendetiden var fem år. Kontraktet undertecknades i början av februari 1892.

I Vittskövle skulle Johan Karlsson driva affär med trävaror, spannmål, mjöl och diverse. Hans svåger Ola Jeppsson från Mörrum blev föreståndare för affären och en annan Mörrumsbo, mjölnaren S. J. Björkdahl, anställdes för att ta hand om ”verken”.

Vid denna tid fanns inte så mycket kontanta pengar i omlopp och därför var det vanligt att lanthandlarnas kunder köpte ”på bok”. Kreditköpen noterades fortlöpande i en kontrabok och skulden till handlaren reglerades när man hade fått lite pengar.

En kontrabok från Vittskövlefilialens första år finns bevarad. Ett fyrtiotal personer hade konto i affären och fick handla på kredit. De flesta var torpare, hemmansägare eller åbor men här återfinns också namn som sågaren Sven Håkansson och snickaren Ola Svensson i Vittskövle, skolläraren C. R. Melander, smeden Elof Olsson och träskomakaren Jöns Persson i Forneboda, skomakaren Johan Svanberg och änkefru Gustafva Burmeister i Tången, smeden J. Lindqvist i Hästaryd, skräddaren Ola Jakobsson, båtsman Carl Råberg och mor Anna Eriksson i Mörrum.

Räkenskapsboken ger en intressant inblick i hur invånarna i Mörrums socken levde vid 1800-talets slut. De kunde lämna spannmål till Vittskövle kvarn och få det malt till mjöl eller foder. För det betalade de mallön. Det gick också att köpa mjöl i önskad mängd från kvarnen. Det var framför allt rågmjöl som konsumerades. Bröd och gröt var, tillsammans med fläsk och sill, basmat för landsbygdens befolkning och i Blekinge var grovt rågröd det traditionella vardagsbrödet. Vetemjöl användes framför allt till kaffebröd.

Under 1800-tales senare del hade svenskarna blivit ett kaffedrickande folk. I kontraboken är kaffe en ständigt återkommande post, liksom det billigare kaffesurrogatet cikoria. Kaffet

kokades i en kaffekula. Sådana såldes i affären. Där fanns även vetebröd, kakor och skorpor att servera till kaffet, och olika sorters socker som bitsocker, krossocker och ”skrotsocker”. Andra specerier i handelsboden i Vittskövle var sill, fläsk, ägg, ärter, risgryn, smör, margarin, fläskflott, sirap, ättika, salt, jäst, mandel, kryddor som peppar, kryddpeppar, kanel, kardemumma, nejlikor, lagerblad och muskotnöt, samt karameller. I början av december köpte några av kunderna hem torkad gråsej, soda och kalk för att göra lutfisk till jul. Stugorna lystes upp av fotogenlampor och handelsboden hade såväl lampor som lampglas, lampvekar och fotogen i sitt sortiment. Samt stearinljus, gränljus och tändstickor. Filialen kan inte ha varit stor men hade trots det en ganska välsorterad sybehörsavdelning. Där fanns knappar, häkter, trådrullar, knappnålar, synålar, stoppnålar, symaskinsnålar, blekt och oblekt bomullstyg och enklare byxyger. I december 1892 köpte hemmansägare Nils Jeppsson i Vittskövle ”1 Wäst till Pigan” för 2 kronor och 50 öre. Kanske var det en julklapp? Till tvätt och rengöring tillhandahölls såpa, lut, blåelse, stärkelse, skurborstar och rotborstar. Skorna blev fina med blanksvärta och tofflorna lagades med träskospik. För den personliga hygien fanns tvål, kammar och speglar. Från sågverket såldes sågade plank, sågade eller skurna bräder, lister samt spån till taktäckning. När husen skulle rustas behövdes även spik, takspik, nubbe, lim, krita, linolja och färg. Andra förnödenheter var ståltråd och maskinolja. Tobak och snus gick det åt mycket av i Vittskövle med omnejd, medan däremot försäljningen av pennor, papper och kuvert var blygsam.

HARRIET HALLBERG